

2. Werkplaats van het sociaal onderzoek

Enkele aspecten van de deelname aan het universitair onderwijs in België

J. L. Wieërs

Ook in België, zoals in vele andere landen, wordt de intellectuele promotie van alle talentvolle jongeren, zonder onderscheid van levensbeschouwelijke, sociale, geografische of culturele herkomst of wat dan ook, als een belangrijke taakstelling door de gemeenschap aanvaard en nagestreefd. Enerzijds als een economisch imperatief, omdat de noodzaak van „investment in human capital” voor het behoud en de verbetering van de welvaartspositie in ruime kring is geaccepteerd. En anderzijds als een gevolg van het feit dat de democratische gedachte meer en meer boven het louter politieke plan is uitgegroeid en ook de sociale, economische en culturele dimensie in haar activiteitsveld is gaan betrekken. De sociale rechtvaardigheidsdrang zet er zodoende toe aan, het streven naar een betere verdeling van de cultuurgoederen uit te breiden van de materiële tot de geestelijke goederen, inbegrepen het onderwijs en de wetenschappelijke vorming.

Concrete maatregelen

De algemene aanvaarding van het beginsel van de activering der talenten via het onderwijs heeft, speciaal voor wat het universitair onderwijs aangaat, zijn neerslag gevonden in een aantal concrete maatregelen die getroffen werden om de feitelijke toegankelijkheid ervan voor ieder die over de nodige geschiktheid beschikt, tot een werkelijkheid te maken. De belangrijkste van deze maatregelen zijn ongetwijfeld de wet van maart 1954 tot oprichting van het Nationaal Studiefonds¹⁾, en een drietal wetten van augustus 1960 in verband met de subsidiëring van de universiteiten en gelijkgestelde inrichtingen voor hoger onderwijs. Het Nationaal Studiefonds geeft een directe en individuele financiële hulp, onder de vorm van beurzen, aan begaafde jongeren voor wie de weg naar universitaire studies wegens minvermogenheid van hun ouders zonder deze tussenkomst afgesloten zou zijn of enkel ten koste van de grootste inspanning zou kunnen worden bewandeld. Dank zij een voortdurende verruiming van de kredieten waarover dit Nationaal Studiefonds kan beschikken, en een daarmee gepaard gaande versoepeling van de toekenningsvoorwaarden voor haar beurzen, mag men zeggen dat, althans voor

¹⁾ J. Carlier, *Code van het Nationaal Studiefonds*, Lier, 1961.

wat het universitair onderwijs betreft²⁾, de zuiver financiële hinderpaal die de toegang versperde in belangrijke mate is weggeruimd. Bij de wetten van augustus 1960 zijn er twee die er toe strekken aan het universitair onderwijs de fondsen te verzekeren die noodzakelijk zijn, wil het in de huidige omstandigheden van snelle wetenschappelijke evolutie en gestadige uitbreiding van het aantal studenten, zijn opdracht op verantwoorde wijze blijven vervullen ten voordele van de gehele gemeenschap. De derde van deze wetten verleent aan de instellingen voor wetenschappelijk onderwijs kredieten bestemd om de uitbouw en de werking van de zgn. sociale voorzieningen voor studenten (zoals: sociale diensten, diensten voor studie-advies, huisvesting en universitaire restaurants) te verzekeren³⁾. Geeft het Nationaal Studiefonds dus een directe en individuele hulp aan studenten, langs de weg van deze derde wet wordt ook aan allerlei vormen van indirecte en collectieve hulp de nodige armslag gegeven. Het is wel nuttig er even op te wijzen dat, volgens de uitdrukkelijke bedoeling van de wetgever, deze indirecte hulp niet beperkt blijft tot het zuiver materiële vlak, maar ook andere specifieke noden van de huidige studentenbevolking bedoelt te lenigen, zoals o.m. deze waarin door de universitaire diensten voor studie-advies wordt voorzien. Het grote belang van deze niet-materiële hulp zal, in het verdere verloop van dit artikel, nog duidelijker naar voren treden.

Andere eventueel te treffen maatregelen liggen nog ter studie; een tweetal hiervan, waarvan de weerslag op de deelname aan universitair onderwijs vrij belangrijk zou kunnen zijn, verdienen hier nog vermeld te worden, zij het op beknopte wijze. Vooreerst is er een wetsontwerp van de beide Belgische onderwijsministers dat een verruiming beoogt van de toelating tot de universitaire studie. De essentiële elementen uit dit wetsontwerp dringen zich als noodzakelijk op, omdat op grond van een verouderde wetgeving de gediplomeerden van bepaalde humanioravormen

²⁾ Voor het universitair onderwijs werden in 1961—'62 in totaal 11.100 beurzen toegekend met een totale waarde van 214 miljoen BF; dit betekent dat ongeveer 35% der studenten dergelijke studiebeurs ontvangen, met een gemiddeld bedrag van ruim 19.000 BF. Voor het secundair onderwijs echter, met een bevolking van ruim een half miljoen leerlingen (algemeen-vormend en technisch onderwijs tezamen) werden slechts 24.500 beurzen toegekend, met een gemiddeld bedrag van 5.000 BF. Dit in verhouding tot de behoefte te geringe aantal beurzen voor secundair onderwijs heeft indirect natuurlijk ook zijn weerslag op het volgen van universitair onderwijs waarvoor het bezit van een humanioradiploma (Gymnasium of H.B.S.) vereist is.

³⁾ De beide eerste wetten vertonen ernstige tekorten. Zo wordt de subsidie aan elk van de beide vrije universiteiten (Brussel en Leuven) vastgesteld als een vast percentage van de kredieten die aan de beide rijksuniversiteiten (Gent en Luik) worden toegekend, zonder dat er rekening wordt gehouden met de behoeften van elke universiteit in het bijzonder of met de omvang van hun studentenbevolking. Concreet betekent dit dat, voor 1961, Gent en Luik tezamen 720 miljoen BF ontvingen (gezamenlijke studentenbevolking: 8.928); Brussel ontving 288 miljoen BF (studentenbevolking: 5.047), en Leuven ontving 342 miljoen BF (studentenbevolking: 12.955, hetzij bijna zoveel als de drie overige universiteiten tezamen). De kredieten die op grond van de derde wet aan elke universiteit worden toegekend, zijn wel proportioneel t.o.v. de omvang van de studentenbevolking. (Cfr. J. L. Wieërs, *Bevorderen van het universitair onderwijs: fictie en werkelijkheid* (IIe deel) in: *Kultuurleven*, jaargang XXIX nr. 3, maart-april 1962, blz. 171-186).

geen toegang hebben tot studierichtingen waarop deze humaniora-vormen eerder specifiek zijn afgestemd⁴). Bovendien is de structuur van het Belgische humaniora-onderwijs zodanig dat op reeds zeer jonge leeftijd een definitieve keuze tussen de onderscheidene humaniora-vormen moet worden gemaakt, waardoor een foutieve keuze met het oog op de latere universitaire studie frequent voorkomt en ook moeilijk te vermijden valt.

Vervolgens wordt ook in België het probleem gesteld van de oprichting van nieuwe universiteiten of de spreiding van de kandidaatsopleiding. Reeds zagen talrijke publicaties van voor- en tegenstanders hiervan het licht⁵). Mons en Antwerpen koesteren de wensdroom een nieuwe universiteit binnen hun stad opgericht te zien, terwijl Brugge en Hasselt zich met de bescheidener aspiraties van een kandidaatsopleiding tevreden stellen. De Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid heeft dit ongetwijfeld belangrijke maar tevens uiterst complexe probleem in studie genomen, en publiceerde hierover reeds een eerste rapport⁶) waarin op voorzichtige wijze een eerder negatief standpunt ten overstaan van al deze plannen of wensen wordt verdedigd.

De deelname aan het hoger onderwijs globaal beschouwd.

Parallel met vele andere landen kent ook België in het hoger onderwijs een steeds groeiend aantal studenten. Vooral sedert het einde van de tweede wereldoorlog gaf het groeiritme van de studentenbevolking vrij plots een belangrijke versnelling te zien. In 1890 telde België een universitaire bevolking van in totaal 6.203 studenten, welk cijfer groeide tot 7.910 in het jaar 1910, tot 10.364 in het jaar 1930 en tot 11.113 in het jaar 1940⁷) De lijn van de evolutie verliep dus zeer regelmatig en de toename bedroeg per decennium telkens slechts een duizendtal studenten. Wanneer men echter de naoorlogse cijfers gaat bekijken, dan stelt men vast dat de bevolking van het universitair onderwijs in 1950 gestegen was tot 19.538 studenten, terwijl het jaar 1960 een totaalcijfer van 29.150 studenten opleverde⁸). Tijdens de periode van de laatste twintig jaren werd derhalve gemiddeld *per jaar* een even grote vermeerdering van het aantal studenten genoteerd, als tijdens de halve eeuw die eraan voorafging *per decennium* mocht geboekt worden. Terwijl over

⁴) Zo bijvoorbeeld geeft het diploma van de modern-wetenschappelijke humaniora geen toegang tot de studie van de scheikunde of de biologie, terwijl het diploma van de Grieks-Latijnse humaniora hiertoe wel toegang geeft.

⁵) o.m. Vlaams Economisch Verbond, *De technisch-wetenschappelijke ontwikkeling en de expansie van het Antwerps industriegebied*, Antwerpen 1962. Vlaams Economisch Verbond, *De oprichting van een rijksuniversiteit te Antwerpen*, Antwerpen 1962. L. Craeybeckx, *Universiteit Antwerpen nu*, Antwerpen 1962. H. Deleek, *Uitbouw en spreiding der universitaire instellingen*, in *De Gids op maatschappelijk gebied*, nr. 10, 1961. A. Westerlinck, *Het universiteitsprobleem in Vlaanderen*, in *Dietse Warande en Belfort*, nr. 7, 1961. H. de Geest, *Deining rond de universiteiten*, in *Kultuurleven*, nr. 8, 1962.

⁶) Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid, *Verslag over de stijging van de studentenbevolking*, Brussel 1961.

⁷) F. Baudhuin e.a., *Proeve tot interpretatie van de universitaire statistieken*, in Jaarverslag 1959 van de Universitaire Stichting — Dienst voor Hogeschool-statistiek, Brussel 1959.

⁸) Universitaire Stichting, *Jaarverslag 1960 van de Dienst voor Hogeschool-statistiek*, Brussel 1960.

de vijftig jaren van 1890 tot 1940 de Belgische studentenbevolking niet eens verdubbelde, maar een stijging van nauwelijks 80% bereikte, kende zij tijdens de laatste twintig jaren bijna een verdrievoudiging van haar omvang.

Deze snelle toename zet zich inmiddels nog voort: het voorbije academiejaar 1961-62 kende een studentenbevolking van 32.200 studenten⁹⁾, hetzij een vermeerdering van zowat 3.000 studenten in twee jaar tijds.

Dit groeiritme van de studentenbevolking vindt zijn oorzaak overigens niet in een gelijklopende vermeerdering van de bevolking in de leeftijdsklasse waaruit de studenten in hoofdzaak gerecruteerd worden; integendeel geven deze laatste cijfers een voortdurend dalende curve te zien. De relatieve aangroei is dan ook nog veel belangrijker dan de absolute cijfers laten vermoeden, zoals volgende tabel duidelijk aantoon¹⁰⁾:

jaar	Mannen				Vrouwen			
	studenten van Belgische nationaliteit	index 1950 = 100	mannelijke bevolking v. 18—25 j.	$\frac{0}{100}$ stud. op 18—25 jarigen	studenten van Belgische nationaliteit	index 1950 = 100	vrouwelijke bevolking v. 18—25 j.	$\frac{0}{100}$ stud. op 18—25 jarigen
1950	15.614	100,0	538.240	29,01	2.907	100,0	522.428	5,56
1951	16.022	102,6	529.393	30,26	3.116	107,2	518.396	6,01
1952	16.300	104,4	521.610	31,25	3.368	115,9	512.154	6,58
1953	16.683	106,8	513.877	32,46	3.577	123,0	506.017	7,07
1954	17.100	109,5	504.605	33,89	3.772	129,8	499.524	7,55
1955	17.655	113,1	495.265	35,65	3.924	135,0	492.110	7,97
1956	18.577	119,0	489.984	37,91	4.093	140,8	485.295	8,43
1957	19.467	124,7	482.788	40,32	4.382	150,7	478.305	9,16
1958	20.286	129,9	475.843	42,63	4.697	161,6	471.120	9,97
1959	21.118	135,2	463.063	45,61	4.939	169,9	458.993	10,76
1960	21.549	138,0	449.413	47,95	5.287	181,9	444.221	11,90
1961	22.524	144,3	441.080	51,06	5.582	192,0	434.340	12,85
1962	23.651	151,5	442.123	53,49	6.160	211,9	434.292	14,18

De participatie van de mannelijke jeugd aan het universitaire onderwijs blijkt, sedert 1950, gestegen te zijn van 29⁰/₁₀₀ tot ruim 53⁰/₁₀₀, dit is een participatie-toename van 84% voor de gehele periode of gemiddeld van 7% per jaar. Voor de vrouwelijke jeugd ligt de toename nog aanzienlijk hoger en bereikt 155% voor de totale periode, hetzij gemiddeld bijna 13% per jaar. De cijfers wijzen bovendien op een voortdurende versnelling in de loop van het groeiritme.

Deze evolutie vormt vooral het resultaat van twee stromingen, welke in wezen totaal verschillend zijn, maar die toch onderling zeer nauw zijn verbonden. Een eerste stroming is die van de opwaartse sociale mobiliteit via het onderwijs, welke als

⁹⁾ Universitaire Stichting, *Jaarverslag 1962 van de Dienst voor Hogeschool-statistiek*, Brussel 1962.

¹⁰⁾ Bevolkingsgegevens volgens ramingen van het Centrum voor Socio-Religieus Onderzoek te Brussel; gegevens over de studentenbevolking volgens de Jaarverslagen van de Universitaire Stichting, 1950 t/m 1961.

gevolg van de doorbraak der democratiserings-gedachte en van de hieraan beantwoordende maatregelen vooral in de middengroepen en in meer beperkte mate ook in lagere sociale groepen als een reële kans wordt gezien en aangegrepen. De hieruit voortvloeiende toevloed van homines novi op de markt der academische beroepen, gepaard aan de voortschrijdende strekking om voor alle kaderfuncties van hoger en middelbaar niveau in bedrijf en maatschappij een academisch diploma als voorwaarde te stellen, zet vervolgens de meer gegoede kringen — welke vroeger deze kaderfuncties als een praktisch gereserveerd plaatsingsgebied voor hun kinderen konden beschouwen — er toe aan om minder selectief te werk te gaan bij de oriëntatie van hun zonen en dochters naar de universiteit, en dit teneinde hen voor prestigeverlies en welstandsvaling te behoeden. Een vrij scherpe aanduiding voor deze minder selectieve recrutering van studenten in meer-gegoede kringen leverde ons een onderzoek naar het studierendement van de Nederlandse eerstejaarsstudenten van de generatie 1959 aan de Leuvense universiteit¹¹). Hierin stelden wij vast dat de beursgenieters, welke ruim de helft van de onderzochte generatie uitmaakten (52,9%), voor hun eerste universitaire examen een studierendement vertoonden van 64,1%, daar waar dit voor de studenten zonder beurs slechts 42,8% bedroeg.

Het niveau van slagen, althans voor wat dit eerste examen betreft, lag voor de beursgenieters even hoog als voor de vooroorlogse studentengeneraties; voor de anderen daarentegen bleek zich een belangrijke daling inzake studiesucces ten overstaan van vroegere generaties te hebben voorgedaan. Een recent en nog niet gepubliceerd onderzoek, door Prof. L. Coetsier bij de Gentse studenten doorgevoerd, bevestigt dit ten volle.

De deelname ingedeeld per universiteit.

België telt in totaal 22 instellingen van wetenschappelijk onderwijs, waaronder een drietal voor avondonderwijs welke wij in onze gegevens buiten beschouwing laten. Van het totale aantal studenten in 1961-62, dat 32.200 bedroeg, bevinden er zich echter 28.346 in de vier universiteiten¹²). De 15 overige hogescholen en gespecialiseerde instituten zijn veelal zeer klein van omvang (tien ervan telden in 1961-62 minder dan 200 studenten elk, en slechts twee ervan stegen uit boven een studentenbevolking van 500 eenheden) en bereikten tezamen slechts 3.854 studenten, dit is 12% van de totale bevolking van het Belgisch hoger onderwijs.

Voor de vier universiteiten, resp. twee rijksuniversiteiten (Gent, Luik), een vrije universiteit op vrijzinnige grondslag (Brussel) en een vrije katholieke universiteit (Leuven), deed zich de verdeling als volgt voor in het voorbije academiejaar:

¹¹) J. L. Wieërs, *Studierendement in het eerste kandidatuurjaar*, in *Onze Alma Mater*, jrg. XV, nrs. 1, 2, 3, Leuven 1961. J. L. Wieërs, *Enkele factoren van slagen en mislukken aan de universiteit*, in *Handelingen van het XXIVe Vlaams Filologencongres*, Leuven 1961.

¹²) Universitaire Stichting, *Jaarverslag 1962 van de Dienst voor Hogeschool-statistiek*, Brussel 1962.

Brussel	5.715 studenten	20,2 %
Gent	4.311 studenten	15,2 %
Luik	4.548 studenten	16,0 %
Leuven	13.772 studenten	48,6 %
<hr/>		
Totaal	28.346 studenten	100,0 %

Deze gegevens mogen onder verschillend opzicht merkwaardig worden genoemd. Terwijl de universiteiten te Brussel, Gent en Luik van middelmatige omvang zijn en tot een zelfde grootteklasse mogen gerekend worden, blijkt de universiteit te Leuven een heel wat grotere omvang te kennen en nagenoeg evenveel studenten te tellen als de drie overige universiteiten tezamen. Ook blijken de beide vrije universiteiten, te Brussel en te Leuven, samen bijna 70% van de gehele Belgische studentenbevolking te omvatten, aan welke feitelijke situatie de subsidiëringpolitiek geenszins is aangepast, zoals wij hoger reeds aanstipten. Tenslotte liggen Brussel en Leuven beide in de provincie Brabant, op nauwelijks 25 km van elkaar verwijderd, zodat zich een sterke concentratie van de Belgische universitaire bevolking op een beperkt gebied voordoet.

De evolutie van de bevolking voor elk der vier universiteiten kent eveneens een verschillend verloop en schijnt de concentratie in Leuven en Brussel nog te versterken.

	1950 ¹³⁾		1956		1962		
	A		B	index (A = 100)	index (A = 100)	index (B = 100)	
Brussel	3.469	100,0	3.634	104,8	5.715	164,7	157,3
Gent	2.444	100,0	3.361	137,5	4.311	176,4	128,3
Luik	2.925	100,0	3.641	124,5	4.458	152,4	122,4
Leuven	6.676	100,0	9.770	146,3	13.772	206,3	141,0
Totaal	15.514	100,0	20.406	131,5	28.346	182,7	138,9

Over de totale periode 1950-1962 kende immers alleen de universiteit te Leuven een relatieve aangroei van haar studentental welke hoger lag dan de relatieve aangroei voor heel het land, nl. 106,3% te Leuven tegenover 82,7% voor de vier universiteiten tezamen. Verdelen wij de periode van twaalf jaar in twee periodes van zes jaar dan blijkt van 1950 tot 1956 de universiteit te Gent eveneens een hogere relatieve aangroei gekend te hebben dan het totaal, welke tendens zich echter in de tweede zesjarige periode niet heeft voortgezet. De Brusselse universiteit daarentegen mocht van 1950 tot 1956 een zeer kleine aangroei van nog geen 5% boeken, maar steeg van 1956 tot 1962 gevoelig uit boven het globale aangroeipercentage voor gans het land. In 1950 groepeerde de universiteit te Leuven

¹³⁾ Gegevens uit de Jaarverslagen van de Dienst voor Hogeschoolstatistiek van de Universitaire Stichting.

43,0% van de totale universitaire bevolking, en de universiteit te Brussel 22,4%, hetzij in totaal 65,4%.

In 1962 was de concentratie te Leuven gestegen tot 48,6%, terwijl Brussel, vooral als gevolg van de zeer zwakke aangroei in de eerste zesjarige periode, gedaald was tot 20,2% van de totale universitaire bevolking. Ondanks deze relatieve achteruitgang van de Brusselse universiteit steeg de concentratie van studenten aan de twee in de provincie Brabant gelegen universiteiten van 65,4% in 1950 tot 68,8% in 1962.

De deelname aan de verschillende studierichtingen.

De spreiding van de studentenbevolking over de verschillende studiebranches is vanzelfsprekend van zeer groot belang in verband met de behoefte van de maatschappij aan gediplomeerden.

Waar de vraag naar academici tengevolge van de maatschappelijke en wetenschappelijke ontwikkeling vooral in de laatste jaren een sterke evolutie heeft gekend variërend voor de diverse branches, is het logisch dat een parallelle evolutie in de bevolking der verschillende universitaire disciplines hiermee zou gepaard gaan.

Volgende tabel geeft de indeling naar studierichting van de totale studentenbevolking van het Belgisch wetenschappelijk onderwijs respectievelijk voor de jaren 1950 en 1962.

	1950	%	1962	%	index 1950 = 100
Letteren en Wijsbegeerte	1169	6,0	4195	13,0	359
Rechten	3806	19,5	2759	8,6	72
Natuurwetenschappen	1168	6,0	4407	13,7	377
Geneeskunde en Farmacie	6040	30,9	8235	25,6	136
Veeartsenijkunde	262	1,3	377	1,2	144
Toegepaste Wetenschappen . .	2644	13,5	3979	12,3	150
Landbouwkunde	826	4,2	547	1,7	66
Sociale Wetenschappen	767	3,9	1966	6,1	256
Handelswetenschappen	2356	12,1	3785	11,7	161
Opvoedkunde en Psychologie	313	1,6	1126	3,5	360
Overige	187	1,0	824	2,6	441
Totaal	19538	100,0	32200	100,0	165

Er blijken zich in de periode waarover deze tabel zich uitstrekt, belangrijke wijzigingen in de deelname aan de verschillende studierichtingen te hebben voorgedaan en dit zowel absoluut als relatief.

Het scherpst komt dit wel naar voren in het indexcijfer dat elke studierichting in 1962 bereikt op basis 1950 = 100. Vooral Letteren en Wijsbegeerte, Natuurwetenschappen, Psychologie en Opvoedkunde, evenals Sociale Wetenschappen blijken een zeer sterke aangroei te hebben gekend die ver boven de aangroei van de globale studentenbevolking uitstijgt en voor de drie eerstgenoemde studierichtingen zelfs meer dan het dubbele bedraagt. Ook de groep „overige studierichtingen” bereikt een zeer hoog indexcijfer maar hier speelt de oprichting van enkele nieuwe, in 1950 niet-bestaande studierichtingen een rol. Anderzijds kennen de

studierichtingen „Rechten” en „Landbouwwetenschappen” een gevoelige daling in hun absolute studentenbevolking, hetgeen vanzelfsprekend meebrengt dat hun relatief aandeel in de totale studentenpopulatie nog sterker daalde¹⁴⁾. Dat deze wijziging van de spreiding der studenten over de verschillende studierichtingen voor een belangrijk deel zijn oorzaak vindt in het reageren op de gewijzigde maatschappelijke vraag, komt vrij duidelijk naar voren en blijkt vooral uit de sterke toeloop naar de studierichtingen Letteren en Wijsbegeerte (gestegen vraag naar leerkrachten) en Natuurwetenschappen (gestegen vraag zowel in het onderwijs als in het bedrijfsleven).

Daarnaast spelen ook andere elementen nog een voorname rol. De werfkracht die vrij jonge en dynamische studierichtingen als Psychologie en Sociale Wetenschappen op jeugdige aspirantstudenten uitoefenen is vrij groot. Ook de beperktheid van horizon, welke dikwijls bij de „homines novi” de studieoriëntatie beïnvloedt, dient te worden vermeld. Deze studenten vertonen dikwijls een tekort aan reële kennis van de vele mogelijkheden die de universiteit en de wereld der academische beroepen hen kan bieden. De verborgenheid van het beroepsleven brengt mee dat van alle academische beroepen eigenlijk alleen het leraarsambt en — in mindere mate — soms ook het ingenieursberoep en het beroep van geneesheer naar hun inhoud door hen zijn gekend. Bovendien worden de democratische studenten psychologisch gemakkelijk gebracht tot de typische houding van de „kleine man” die een beperkte aspiratie kan realiseren maar die hierbij de „veilige” weg (leraar, staatsambtenaar) verkiest boven andere meer risicodragende richtingen.

Daar de studieduur nogal varieert, geeft bovenstaande tabel ons geen exact beeld van de evolutie in het studiekeuze-patroon. Derhalve achten wij het gewenst ook nog even een vergelijking te maken tussen de spreiding van de eerstejaarsstudenten over de studiebranches voor het jaar 1950 en voor het jaar 1962.

Eerste inschrijvingen	1950	%	1962	%	index 1950 = 100
Letteren en Wijsbegeerte	357	8,5	1.287	17,6	360
Rechten	796	18,9	542	7,4	68
Wetenschappen	298	7,1	1.315	18,0	441
Geneeskunde en Farmacie	1.221	29,0	1.453	19,9	119
Veeartsenijkunde	44	1,0	47	0,6	107
Toegepaste wetenschappen	515	12,2	843	11,5	164
Landbouwkunde	147	3,5	104	1,4	71
Sociale wetenschappen	202	4,8	323	4,4	160
Handelswetenschappen	555	13,2	1.028	14,1	185
Opvoedkunde en Psychologie	81	1,9	367	5,0	453
Totaal	4.216	100,0	7.309	100,0	173

¹⁴⁾ Cfr. ook: J. L. Wieërs, *De evolutie van de Vlaamse studentenbevolking aan de Katholieke Universiteit te Leuven tijdens de periode 1950—1959*, in *Onze Alma Mater*, jrg. XIV, nrs. 1, 2, 3 en 4, Leuven 1960. J. L. Wieërs, *Resultaten van een kleine exploratietoets*, in *Palfijn*, nr. 5, Leuven 1961. L. Coetsier, *De evolutie van de studentenbevolking van de Rijksuniversiteit te Gent*, in *De Autotoerist*, jrg. XV, nr. 20, Antwerpen 1962.

Uit deze tabel blijkt dat het studiekeuzepatroon vooral gewijzigd is ten voordele van Psychologie, Natuurwetenschappen, en Letteren en Wijsbegeerte; voor de Natuurwetenschappen blijkt de jongste generatie in nog sterkere mate te opteren dan de cijfers over de evolutie van de totale studentenbevolking deden vermoeden. Anderzijds kent de oriëntatie naar Geneeskunde een zeer sterke teruggang, welke in de totale cijfers gedeeltelijk gecamoufleerd werd door het feit dat de studieduur voor deze richting aanzienlijk langer is dan voor de andere richtingen.

De deelname van Nederlandstaligen en Franstaligen.

In een reeds vrij omvangrijke reeks van publicaties werd overvloedig aangetoond dat de participatie aan het universitair onderwijs van de beide grote cultuurgroepen van de bevolking van België aanzienlijk afwijkt van hetgeen volgens de getalsterkte van beide groepen mocht verwacht worden¹⁵⁾. Op grond van de taalkeuze door de mannelijke achttienjarigen voor het vervullen van hun militieplicht gedaan, mag men aannemen dat tenminste 62% van de jeugdgroep die voor universitair onderwijs in aanmerking komt tot de Nederlandstalige cultuurgroep behoort¹⁶⁾.

Op de totale studentenbevolking echter blijkt bijna 60% tot de *Franse* cultuurgroep te behoren, hetgeen praktisch een omgekeerde verhouding betekent met hetgeen op basis van de bevolkingscijfers mocht worden verwacht. Laat men de ongeveer 2400 vreemdelingen, die in België hoger onderwijs volgen, buiten beschouwing en houdt men enkel rekening met de studenten van Belgische nationaliteit dan blijkt de verhouding voor de Nederlandse cultuurgroep wel wat gunstiger te worden, maar ligt de participatie van de Franstaligen, met 56,8% van het totaal der studenten, toch nog altijd 2,14 maal hoger dan die van de Nederlandstaligen. Concreet betekent dit dat, om een gelijke relatieve aanwezigheid van de beide cultuurgroepen in het hoger onderwijs te bereiken, er in 1962 ruim 27.500 Nederlandstalige studenten hadden moeten zijn, daar waar er nu nog geen 12.900 aanwezig waren. Deze wel zeer sterke verschillen inzake het volgen van universitaire studies zijn sprekend voor de minoriteitspositie waarin de Nederlandse cultuurgroep binnen België zich bevindt.

Het huidige aandeel van de Nederlandstaligen betekent nochtans reeds een aanzienlijke vooruitgang.

Volgende tabel geeft een beeld van de langzame maar regelmatige groei zoals die zich de laatste jaren heeft voorgedaan¹⁷⁾.

¹⁵⁾ Cfr. Stichting-Lodewijk de Raet, *De Nederlandse Cultuur in België*, Brussel 1957. L. Coetsier, *Problemen gesteld door de Bevolking van Universitair en Middelbaar Onderwijs*, Mededelingen van het Laboratorium voor Toegepaste Psychologie en de Dienst voor Studieadvies bij de Rijksuniversiteit te Gent, nr. 2, Gent 1959. L. Coetsier, *De actuele deelname van beide taalgroepen aan het Belgisch Opleidingswezen en de maatschappelijke gevolgen er van*, Mededelingen van het Laboratorium voor Toegepaste Psychologie en de Dienst voor Studieadvies bij de Rijksuniversiteit te Gent, nr. 4, Gent 1959.

¹⁶⁾ Cfr. L. Coetsier, *De actuele deelname*, o.c.

¹⁷⁾ Absolute gegevens uit de Jaarverslagen van de Dienst voor Hogeschoolstatistiek van de Universitaire Stichting.

Jaar	Franstalige studenten		Nederlandstalige studenten		Totaal	
	absoluut	%	absoluut	%	absoluut	%
1950	12.993	66,5	6.545	33,5	19.538	100
1951	13.339	66,1	6.839	33,9	20.178	100
1952	13.398	64,7	7.322	35,3	20.720	100
1953	13.600	63,8	7.719	36,2	21.319	100
1954	13.725	62,4	8.274	37,6	21.999	100
1955	14.021	61,6	8.748	38,4	22.769	100
1956	14.758	61,7	9.175	38,3	23.933	100
1957	15.517	61,6	9.652	38,4	25.169	100
1958	16.452	61,8	10.153	38,2	26.605	100
1959	17.523	62,0	10.752	38,0	28.275	100
1960	17.690	60,7	11.460	39,3	29.150	100
1961	18.496	60,3	12.196	39,7	30.692	100
1962	19.165	59,5	13.035	40,5	32.200	100

Naast een geleidelijk afbrokkelen van de institutionele, sociale en economische remmen die een evenwaardige participatie van de Nederlandstaligen aan het universitair onderwijs in de weg stonden en nog staan, speelt in deze gunstige evolutie ook de demografische factor een belangrijke rol. Juist door het feit dat hun aandeel in de leeftijdsgroep van 18—25 jaar steeds gunstiger werd in de beschouwde periode kon de Nederlandstalige cultuurgroep zijn deelnamepositie gedeeltelijk verbeteren. In de toekomst echter gaat de demografische factor in omgekeerde richting zijn invloed laten gelden. Na de oorlog immers heeft zich in het Waalse landsgedeelte een verhoging van het geboortecijfer voorgedaan, welke verhoging relatief gezien sterker was dan in Vlaanderen. Aangezien de institutionele, economische en sociale remmen voor de oriëntatie naar het hoger onderwijs veel geringer werkzaam zijn bij de Franstaligen dan bij de Nederlandstaligen, leidt dit tot het noodzakelijke gevolg dat in de toekomst eerder met een verzwakken van het relatieve aandeel van de Nederlandstaligen in de studentenbevolking moet gerekend worden. De remmende invloeden die een evenwaardige participatie van de Nederlandse cultuurgroep in de weg staan zijn veelvuldig en complex. Het mag nochtans bevreemding wekken wanneer men vaststelt dat aan positief wetenschappelijk onderzoek hierover nog zo weinig werd gepubliceerd.

Er is vooreerst de vaststelling dat in heel het onderwijs van laag tot hoog de participatie van de Nederlandstaligen ongunstig evolueert naarmate het niveau van onderwijs hoger ligt, èn, binnen elk niveau, naarmate de verschillende onderwijsvormen die er in voorkomen betere doorstromingsmogelijkheden voor verdere studie bieden. Concreet betekent dit dat het humanioraonderwijs — onder de vigerende wettelijke regeling praktisch de enige vooropleiding tot de universitaire studies — door de Nederlandstaligen relatief in veel mindere mate wordt bezocht dan door de Franstaligen. Terwijl de groep der Nederlandstalige leerlingen binnen het humanioraonderwijs dan opnieuw veel sterker te vinden is in de economische huma-

niora, welke het geringst aantal mogelijkheden tot verdere universitaire studie biedt¹⁸⁾.

	FRANS			NEDERLANDS		
	absoluut	horizontale	verticale	absoluut	horizontale	verticale
		%	%		%	%
LAGERE CYCLUS						
oude humaniora	35.903	58,8	45,2	25.202	41,2	31,8
moderne humaniora	43.497	44,6	54,8	53.985	55,4	68,2
TOTAAL	79.400	50,1	100,0	79.187	49,9	100,0
HOGERE CYCLUS						
latijn-grieks	10.195	50,4	45,1	10.039	49,6	39,2
latijn-wiskunde	2.838	60,5	12,6	1.852	39,5	7,2
latijn-wetenschappen	1.693	64,1	7,5	950	35,9	3,7
SUB-TOTAAL lat. hum.	14.726	53,4	65,2	12.841	46,6	50,1
modern-wetenschappen	4.367	42,6	19,3	5.889	57,4	23,0
modern-economisch	3.486	33,6	15,5	6.896	66,4	26,9
SUB-TOTAAL moderne hum.	7.853	38,0	34,8	12.785	62,0	49,9
TOTAAL HOGERE CYCLUS	22.579	46,8	100,0	25.626	53,2	100,0

Deze toestand in het humaniora-onderwijs heeft vanzelfsprekend een directe weerslag op de deelname van de Nederlandstaligen aan het hoger onderwijs.

Het hoger onderwijs zelf werd slechts sedert een dertigtal jaren vernederlandsd, hetgeen meebrengt dat er nog steeds een zekere psychologische afstand dient te worden overbrugd. Deze vernederlandsing is daarenboven bezwaard met een ongemeen sterk gebleven invloed van de Franstalige cultuurgroep en van het Franse culturele denken, hetgeen onder meer tot uiting komt in het feit dat een aanzienlijk deel der professoren, die in het Nederlands doceren, buiten de colleges Frans spreken en zich in een Frans cultuurmilieu bewegen¹⁹⁾; dit heeft als noodlottig gevolg dat het Nederlandstalig hoger onderwijs zeer weinig voeling heeft met en uitstraalt bij de Vlaamse bevolking. Bovendien telt België, en dit in volledige tegenstelling met hetgeen men op basis van de demografische verhoudingen tussen de beide cultuurgroepen mocht verwachten, aanzienlijk minder Nederlandstalige instellingen voor hoger onderwijs dan Franstalige. Op het totaal van negentien instellingen voor wetenschappelijk onderwijs zijn er slechts drie uitsluitend Nederlandstalig terwijl daartegenover tien uitsluitend Franstalig zijn. Verder zijn

¹⁸⁾ Ministerie voor Openbaar Onderwijs, *Statistisch Jaarboek van het Onderwijs. Schooljaar 1959—1960*, Brussel 1961.

¹⁹⁾ Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond Leuven, *Hoogleraren, onze trots en onze ontgoocheling*, Leuven 1952. Idem, *De Fakulteit der Geneeskunde, onze trots en onze schande*, speciaal nummer van *Ons Leven*, Leuven 1962.

er zes tweetalige instellingen, waaronder de universiteit te Brussel met een nog zeer recente en onvolledig uitgebouwde Nederlandse afdeling. Dit betekent dat in totaal zestien instellingen voor wetenschappelijk onderwijs openstaan voor de Franse cultuurgroep, hetgeen minstens even belangrijk is, hun uitstraling naar deze bevolkingsgroep richten. Voor de Vlamingen zijn dit er slechts negen, en hun uitstraling wordt dan nog geremd door de plaats die de Franstaligen er in innemen.

Ook de spreiding van deze instellingen is gunstiger voor de Franstaligen dan voor de Vlamingen; voor deze laatste immers liggen Brussel en Leuven eerder perifeer op de taalgrens, terwijl heel het overige hoger onderwijs geconcentreerd ligt in de steden Gent en Antwerpen.

Vooraf voor wat betreft het onderwijs in de exact-wetenschappelijke richtingen, waarin juist de Vlamingen de belangrijkste achterstand vertonen, telt het Franse cultuurgebied een veel groter en doelmatiger verspreid aantal centra van wetenschappelijke uitstraling: Luik, Brussel, Leuven, Mons, Cureghem, Gembloux, Namen. Daartegenover, voor het Vlaamse land, zijn dit enkel Gent en de perifeer gelegen centra van Leuven en Brussel.

Belangrijk is verder dat de relatieve frequentie van academici aanzienlijk hoger ligt in het Franstalige landsdeel dan in het Nederlandstalige, waarbij geen enkele der Vlaamse provincies het rijksgemiddelde benadert of overtreft²⁰⁾.

1947

Provincies	Abs.	%	per ‰ inwoners
Brabant (tweetalig)	21.183	39,4	117,8
Luik (Frans)	7.381	13,7	76,6
Namen (Frans)	2.239	4,2	62,9
Henegouwen (Frans)	6.349	11,8	51,8
Antwerpen (Nederlands)	6.135	11,4	47,9
Luxemburg (Frans)	948	1,8	44,4
Oost-Vlaanderen (Ned.)	5.017	9,3	41,2
West-Vlaanderen (Ned.)	3.253	6,0	32,6
Limburg (Ned.)	1.293	2,4	28,1
Rijk	53.798	100,0	63,2

De densiteit van academici in een streek heeft nochtans, via een vorm van sociaal-psychologische uitstraling, hoogst waarschijnlijk een stimulerende invloed op de neiging van de bevolking uit deze streek om haar kinderen universitair onderwijs

²⁰⁾ Universitaire Stichting, *Statistieken der Gediplomeerden van het Hoger Onderwijs in België*, 1937. N.I.S., Volkstelling 1947, Boek XIII. Cfr. ook: H. Michel, *La population des porteurs d'un diplôme belge d'enseignement supérieur résidant en Belgique* (Bulletin de l'Association des Amis de l'Université de Liège, 1957, janvier-mars).

²¹⁾ Nederlands Economisch Instituut, *Onderzoek naar de behoefte aan universitair onderwijs in de gemeente Rotterdam, 1954 (blz. 32)*.

te laten volgen²¹). De lage dichtheidsgraad van universitaire in het Vlaamse land heeft zodoende niet alleen een negatieve weerslag op de beroepsstructuur maar betekent tevens een handicap voor de intellectuele ontplooiing in de toekomst. Hierbij dient men bovendien nog rekening te houden met het feit dat een aanzienlijk deel van de academici die in de Vlaamse provincies woonachtig zijn, in feite tot de Franse cultuurgroep behoren of tenminste zich naar deze refereren²²); hierdoor staan zij door een culturele en sociale taalkloof afgezonderd van de Vlaamse bevolking en verwezenlijken zij in veel geringere mate dan op basis van hun aantal mocht verwacht worden, een sociaal-psychologische uitstraling en een stimulerende invloed op de oriëntatie naar het universitair onderwijs.

Ook speelt in verband met de participatie aan het hoger onderwijs de welstand een zeer grote rol²³). De lonen blijven, globaal genomen, in de Vlaamse arrondissementen beduidend beneden deze in de Franstalige arrondissementen. De werkloosheid is sedert vele tientallen jaren in hoofdzaak in Vlaanderen gelocaliseerd. De beroepsstructuur kent in de Vlaamse gewesten een veel groter overwicht van arbeiders en lagere bedienden terwijl het aandeel van de Nederlandse cultuurgroep in de vrije beroepen en in de kaders van de administratie, het bedrijfsleven, het leger, enz. in absolute cijfers, en nog veel sterker in relatieve cijfers bij dit van de Franse cultuurgroep ten achter staat. Ook de structuur van de economische bedrijvigheid in het Vlaamse land is anders en wordt gekenmerkt door een groter overwicht van kleine bedrijven welke vooral zijn afgestemd op de produktie van de meer conjunctuurgevoelige verbruiksgoederen, hetgeen zowel invloed heeft op de stabiliteit van de welvaart als, via de kleinere behoeften in deze bedrijven aan academisch geschoold personeel, op de vraag naar universitaire.

De sociale structuur van de studentenbevolking.

Niet alleen is de participatie aan het Hoger Onderwijs van de Nederlandse cultuurgroep belangrijk lager dan deze van de Franse cultuurgroep, ook wanneer men de aanwezige studentenbevolking van beide cultuurgroepen onderling vergelijkt komen er zeer grote verschillen inzake sociale samenstelling naar voren.

Een eerste aanduiding verschaffen ons de gegevens van het Nationaal Studiefonds²⁴). Voor het academiejaar 1960-1961 werden er in totaal ruim 10.000 beurzen toege-

²²) Voor het bedrijfsleven, cfr. H. Deleecq, *Taaltoestanden in het Vlaams Bedrijfsleven*, Brussel, 1959. L. Claes, *Taal en sociale status in Vlaanderen*, in „De Maand”, jrg. III, nr. 2, feb. 1960. Voor de vrije beroepen raadplege men in dit verband de lijsten van de Orde der Geneesheren enz. Ook de naamlijst van de telefoonaansluitingen en de taal die hier gebruikt wordt door de abonnee is uiterst significantief in dit verband.

²³) P. Lemoine en K. Tavernier, *Bijdragen tot de studie van de ruimtelijke welvaartsverschillen in België. I: Algemene inleiding en inkomensoptiek*, Leuven, 1961. L. Coetsier en E. Vansteenkiste, *Sociaal-economische achtergronden van de democratisering van het universitair onderwijs*, Gent 1961. J. L. Wieërs, *Feiten en beschouwingen rond de democratisering van het universitair onderwijs*, in De Gids op maatschappelijk gebied, nr 5, mei 1961.

²⁴) *Werkingsverslag van het Nationaal Studiefonds 1959—1960*, opgenomen in „Studies en Documenten”, Bestuur der Studiediensten van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur, nr. 17, mei 1961.

kend, hetgeen betekent dat 34% van alle studenten over een beurs van dit Fonds beschikte. Van de 17.788 Franstalige studenten ontvingen er 4.437 een beurs, dit is 25%. Er waren 11.743 Nederlandstalige studenten en hiervan genoten 5.590 hetzij 47% een studiebeurs. Het reeds gevoelig kleinere aantal Nederlandstalige studenten blijkt dus in relatief belangrijker mate te behoren tot de economisch zwakkere kringen. Een andere aanduiding vinden wij in een aantal studies die de sociale samenstelling van de studentenbevolking ontleden, waarbij het beroep van de vader als criterium werd gebruikt²⁵). Vooral het onderzoek van de Studiedienst van de Universitaire Werkgemeenschap te Leuven, dat betrekking heeft op de Belgische studentenbevolking tijdens het academisch jaar 1959-1960 te Leuven ingeschreven, laat een vergelijking van beide cultuurgroepen toe. Uit dit onderzoek lichten wij de gegevens van nevenstaande tabel.

Uit deze tabel waarin de beroepsgroepen niet bedoeld zijn als sporten van een zuivere hiërarchische sociale ladder, blijkt toch duidelijk dat de samenstelling van de Nederlandstalige studenten een veel sterkere aanwezigheid vertoont van kringen die in de sociale hiërarchie lager gesitueerd liggen. In grote lijnen betekent dit niet alleen dat de Nederlandstalige studenten economisch minder gunstige omstandigheden kennen, maar ook dat zij in veel grotere mate sociale en psychologische weerstanden hebben moeten overwinnen dan de Franstaligen alvorens in het hoger onderwijs te geraken.

Ook komt uit deze tabel naar voren dat de recrutering van de meisjesstudenten een ander patroon kent dan deze van de mannelijke studenten, en dit voor beide cultuurgroepen, hetgeen erop wijst dat de democratisering wat de meisjes betreft op grotere hinderpalen stuit dan voor de jongens. Toch blijft hier opnieuw het relatieve aandeel van de hogere standen bij de Nederlandstaligen beduidend lager dan bij de Franstaligen.

Deze verschillen in sociale structuur van de studentenbevolking der beide cultuurgroepen brengen heel wat problemen mee. Eerst en vooral is het duidelijk dat de behoeften van beide groepen studenten sterk kunnen uiteenlopen, en dit niet alleen op het materiële vlak maar misschien nog veel meer daarbuiten. Door zijn sociale achtergrond kent de Nederlandstalige studentenbevolking een veel grotere nood aan voorlichting en aan hulp bij de acculturatie in het academisch milieu. Bovendien leidt het feit, dat de cultureel meer bevoorrechte kringen slechts een kwantitatieve minderheidsgroep van de Nederlandstalige studentenbevolking uitmaken, ertoe dat de inlijving van de „homines novi” door hen moeilijk of niet kan tot stand gebracht worden. Het tekort aan culturele vorming dat vele studenten uit de huidige gene-

²⁵) J. L. Wieërs, *Een sociale stratificatie van de studenten*, in *Universitas*, jrg XVIII, nrs. 1, 7 en 8, Leuven, 1956—1957. J. L. Wieërs, *Onderzoek naar de sociale stratificatie der Vlaamse studenten*, Leuven 1958. E. van der Straeten, *Sociografie van de studenten ingeschreven aan de Rijksuniversiteit te Gent*, Academiejaar 1958—1959: enkele aspecten, Gent 1959. L. Coetsier, *Problemen gesteld door de bevolking van universitair en middelbaar onderwijs*, Gent, 1959. J. Morsa, *L'étudiant bruxellois, enquête sur les conditions économiques et sociales de la population étudiante de l'Université Libre de Bruxelles*, in *Revue de l'Institut de Sociologie*, Brussel, 1957. Universitaire werkgemeenschap, *De samenstelling van de Leuvense studentenbevolking 1959—1960*, Leuven, 1961.

Beroepsgroepen	MANNEN				VROUWEN			
	Nederlands abs.	%	Frans abs.	%	Nederlands abs.	%	Frans abs.	%
1. Hoger kader	292	5,9	567	13,8	114	11,8	215	17,2
2. Grote ondernemers	173	3,5	279	6,8	49	5,1	87	6,9
3. Ondernemers in fi- nanciële sector en groothandelaars . . .	154	3,1	188	4,6	32	3,3	48	3,8
4. Medische acad. beroep.	423	8,6	466	11,3	162	16,7	210	16,8
5. Hoogleraren	33	0,7	72	1,7	19	2,0	21	1,7
6. Leraren								
met univ. dip.	35	0,7	55	0,8	26	2,7	10	0,8
zonder univ. dip.	64	1,3	45	1,1	21	2,2	13	1,0
7. Div. acad. beroepen	237	4,9	513	12,5	79	8,2	208	16,6
8. Beambten openb. dienst	217	4,4	229	5,6	46	4,8	83	6,6
9. Technisch midden- kader	292	5,9	270	6,8	50	5,2	67	5,4
10. Middengroep met gemengd statuut . . .	131	2,7	151	3,7	19	2,0	28	2,2
11. Middengroep cult. en soc. sector	20	0,4	12	0,3	6	0,6	6	0,5
12. Bedienden	364	7,5	176	4,3	54	5,6	25	1,9
13. Onderwijzers	297	6,0	75	1,8	54	5,6	22	1,8
14. Landbouwers	372	7,7	209	5,1	30	3,1	33	2,6
15. a. Middelgrote hande- laars en onder- nemers	368	7,6	184	4,2	78	8,0	64	5,1
b. Kleine winkeliers	317	6,3	144	3,5	36	3,7	33	2,6
16. Zelfstandige ambachtlieden	317	6,3	134	3,3	33	3,4	20	1,6
17. Lager maatschappelijk dienstpersoneel	180	3,7	91	2,2	16	1,6	14	1,1
18. Arbeiderskader	39	0,8	18	0,4	1	0,1	2	0,1
19. Vaklui en stielman- nen (in dienstver- band)	224	4,5	81	2,0	14	1,4	9	0,7
20. Nietgeschoolde en ge- spec. arbeiders	206	4,1	44	1,1	5	0,5	5	0,4
21. Niet aangegeven	141	2,8	121	2,9	23	2,4	27	2,2
Totaal	4896	100	4104	100	967	100	1250	100

raties vertonen roept dan ook de vraag op naar een aangepaste hervorming zowel van het middelbaar, maar tevens van het universitair onderwijs en van het universitaire gemeenschapsleven. Daarenboven staat het vast dat de evolutie naar een evenwaardige participatie van Nederlandstaligen en Franstaligen aan het hoger on-

derwijs enkel en alleen mogelijk is indien de Nederlandstaligen in steeds ruimere mate de talenten van de sociaal lager gesitueerde kringen activeren, hetgeen onvermijdelijk naar een nog groter aandeel van de „homines novi” in de Nederlandstalige studentenbevolking moet leiden. Dat de problemen van voorlichting, studiebegeleiding en acculturatie zich hierdoor in steeds scherpere mate zullen stellen valt niet te vermijden, en juist omwille van de verschillen in de sociale structuur tussen de beide groepen studenten worden discriminatoire maatregelen noodzakelijk²⁶⁾.

De deelname aan het hoger onderwijs regionaal beschouwd.

Ook regionaal gezien blijkt de participatie aan het hoger onderwijs aanzienlijke verschillen te vertonen, zoals de volgende tabel aangeeft²⁷⁾:

PERCENTAGE STUDENTEN IN DE JEUGDBEVOLKING
VAN IEDERE PROVINCIE (1959-1960)

Provincie	jongeren van 18 tot 25 jaar	aantal studenten uit iedere provincie	%
Brabant	170.756	8.864	5,19
Luik	85.599	3.424	4,00
Namen	34.960	1.074	3,07
Luxemburg	21.523	597	2,77
Henegouwen	102.839	2.643	2,57
Westvlaanderen	121.012	2.905	2,40
Oostvlaanderen	133.103	3.014	2,26
Antwerpen	148.373	3.446	2,32
Limburg	71.255	1.108	1,55
Rijk	889.420	27.075	3,04

Opmerkelijk is weer aanstonds de vaststelling dat de vier provincies welke in verhouding tot hun jongere bevolking de kleinste deelname aan het hoger onderwijs kennen, juist de vier Vlaamse provincies zijn. Voor elk van hen ligt de deelname gevoelig beneden die van het Rijk, voor de provincie Limburg die in dit opzicht de minst gunstige plaats inneemt, ligt het % rond de helft van de gemiddelde deelname voor gans België²⁸⁾.

De achtergronden die tot verklaring van deze regionale verschillen kunnen aangehaald worden, zijn vanzelfsprekend dezelfde als deze welke reeds eerder vermeld

²⁶⁾ Cfr. J. L. Wieërs, *Festen en beschouwingen rond de democratisering van het universitair onderwijs*, o.c.

²⁷⁾ Uit: Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid, *Verslag over de stijging van de studentenbevolking*, Brussel, 1961.

²⁸⁾ Cfr. ook: J. L. Wieërs, *Limburg en het Universitair Onderwijs*, Hasselt, 1961.

werden: welstandsniveau, beroepsstructuur, bedrijfsstructuur, localisering der instellingen voor hoger onderwijs, mentaliteit.

Een enkele factor, en wel de invloed van de localisering der onderwijsinstellingen willen we hier nog even illustreren in volgende tabel, waarin voorkomen: het totaal aantal studenten die in een der vermelde steden een instelling voor hoger onderwijs volgen, en vervolgens hoeveel hiervan gerecruteerd wordt uit de provincie en uit het arrondissement waarin deze stad is gelegen²⁹⁾.

	totaal	aantal	studenten	%	uit prov.	%	uit arrondis.	%
Antwerpen		1149		100,0	662	57,6	533	46,4
Brussel		5824		100,0	4167	71,5	3880	66,6
Gent		4399		100,0	2174	49,4	1313	29,8
Leuven		12710		100,0	4806	37,8	1596	12,6
Luik		4289		100,0	3021	70,4	2231	52,0
Mons		618		100,0	499	80,7	189	30,6
Namen		502		100,0	143	28,5	114	22,7

Duidelijk komt naar voren hoe sterk de instellingen voor hoger onderwijs regionaal recruterende, hetgeen in feite betekent dat zij een stimulerende invloed tot het volgen van hoger onderwijs uitoefenen op hun onmiddellijke omgeving.

Na Namen, waar enkel een kandidaatsopleiding voorhanden is, blijkt de Universiteit te Leuven het minst de regionale stempel te dragen; het sterkst echter komt deze naar voren te Brussel, te Luik en te Mons.

Deze fragmentarische belichting van de deelname aan het hoger onderwijs zoals die zich in België voordoet, zal de lezer ongetwijfeld hebben laten aanvoelen dat er hier een ganse reeks van problemen zich opwerpen. Dit is trouwens niet alleen in België het geval. Het belangrijkste probleem in dit verband lijkt ons wel dit van de participatie der beide cultuurgroepen aan het hoger onderwijs, een probleem waarvan de oplossing zowel uit rechtvaardigheidsoverwegingen als op politieke gronden zich als uiterst noodzakelijk opdringt.

²⁹⁾ Berekend op basis van het jaarverslag 1962 van de Universitaire Stichting, Dienst voor Hogeschoolstatistiek.